

Т. І. Лазанська

Латифундія

ЛАТИФУНДІЯ (лат. latifundium, від *latus* – широкий і *fundus* – земля, маєток) – великий приватний маєток (земельне володіння), у якому використовували підневільну працю рабів чи, пізніше, інших, залежних від власника маєтку, верств населення. Перші Л. з'явилися у 2 ст. до н. е. в Стародав. Римі й набули поширення за доби середньовіччя, коли стали осн. формою ведення с. господарства з використанням праці кріпаків. Феодал. Л. у більшості країн Зх. Європи ліквідовано в ході бурж. реформ 16–18 ст. У Рос. імперії до Л. відносили маєтки поміщиків, монастирів, церков пл. понад 500 десятин. Значна кількість Л. знаходилася на укр. землях, зокрема у Правобереж. та Пд. Україні. Більшістю землі тут володіла невелика група поміщиків зі старих польсь.-литов. родів (Браницькі, Потоцькі, князі Санґушки, Тишкевичі, Радзивілли, Любомирські), родів рос. походження (Бобринські-Смілянські, Балашови, Демидови, Енгельгардти, Уварови, Шувалови, князі Юсупови, Воронцови, Долгорукови, великі князі Романови), укр. родів (Терещенки, Родзянки, Кочубеї), колоністів (Фальц-Фейни, Вассаль). На Лівобереж. Україні, де було поширене дрібнопомісне володіння, також існували великі Л. із тисячами й десятками тисяч десятин землі. Їхніми власниками були Базилевський, Кочубей, Кантакузен, Харитоненки, герцоги Мекленбург-Стрелицькі, велика княгиня Олена Романова. З падінням кріпосниц. системи господарства частини великих Л., як правило, швидко капіталізувалися й ставали осн. виробниками хліба, горілки, цукру та ін. товар. продукції. Проте великих Л. у Рос. імперії не змогли знищити ні селян. реформа 1861, ні Столипін. аграрна реформа. Їхню життєздатність забезпечувала кабальна праця тимчасовозобов'язаних селян, пригночених відробітками, здольщиною, скопщиною тощо. На поч. 20 ст. у Рос. імперії на Л. припадало майже 4/5 усієї площі земель: 133 898 власників Л. (17,7 % власників земель. наділів) володіли 79,3 млн дес. землі (92,4 %), зокрема 18 102 дворянам належало 44 472 тис. дес. землі. Серед них – Л. особливо великих розмірів (понад 10 тис. дес.). 1905 нарах. 629 власників таких Л., деякі з них мали Л.-гіганти (понад 100 тис. дес.). На укр. землях у той час існувало 7444 Л. На Правобережжі вони займали 4,7 млн, Лівобережжі – 2,2 млн, Пд. – 5,4 млн дес. Латифундист. землеволодіння на укр. землях ліквідовано УНР.

Рекомендована література

1. Анфимов А. М. Крупное помещичье хозяйство Европейской России в конце XIX века. Москва, 1969;
2. Минарик Л. П. Экономическая характеристика крупнейших земельных собственников России конца XIX – начала XX в. Москва, 1971;
3. Лось Ф. Є., Михайлюк О. Г. Класова боротьба в українському селі. 1907–1914. К., 1976.

Бібліографічний опис:

Латифундія / Т. І. Лазанська // Енциклопедія Сучасної України [Електронний ресурс] / Редкол.: І. М. Дзюба, А. І. Жуковський, М. Г. Железняк [та ін.] ; НАН України, НТШ. – К. : Інститут енциклопедичних досліджень НАН України, 2016. – Режим доступу: <https://esu.com.ua/article-53407>

2001-2024 © Ця енциклопедична стаття захищена авторським правом згідно з чинним законодавством України ([докладніше](#)).